

WORKING PAPER č. 14/2007

Strukturální politika Slovenské republiky 1990–2005

Tomáš Paleta

Srpen 2006

Řada studií Working Papers Centra výzkumu konkurenční schopnosti české ekonomiky je vydávána s podporou projektu MŠMT výzkumná centra 1M0524.

STRUKTURÁLNÍ POLITIKA SLOVENSKÉ REPUBLIKY 1990–2005

Abstract:

The main goal of this paper is to describe the structural policy of the Slovak government from the beginning of transition till nowadays and its possibility to change structural characteristics of Slovakian economy. The scope our study is limited to the state support to entrepreneurial sector. We analyze the strategy of decision making, used types of state support distribution, its target segments and institutional background and we try to find out how these variables affected the market environment of Slovakian economy, the productivity of labour and competitiveness of Slovakia.

Abstrakt:

Cílem studie je analyzovat hlavní kroky slovenských vlád na poli strukturální politiky a jejich možnost změnit strukturální charakteristiky slovenské ekonomiky. Tato studie se zaměřuje na státní pomoc podnikům. Zkoumáme strategii rozhodování o jejím udělování, použité typy státní pomoci, její směřování a institucionální prostředí a zabýváme se tím, jak tyto proměnné ovlivnily tržní prostředí slovenské ekonomiky, produktivitu práce a konkurenceschopnost Slovenska.

Recenzoval:

prof. Ing. Antonín Slaný, CSc.

1. ÚVOD

Struktura ekonomiky je dynamickou proměnnou, která odráží změny ve struktuře agregátní domácí i zahraniční poptávky. Na tyto změny reagují podniky změnou nabídky a dochází k posunu ve struktuře ekonomiky. Rychlost těchto změn je dána flexibilitou prostředí, kde významnou roli hraje dostupnost informací, flexibilita trhu práce, liberalizace cen a mezinárodního obchodu apod. Do procesu strukturálních změn může zasáhnout vláda nástroji strukturální politiky s cílem strukturální změny vyvolat, urychlit, zpomalit, nebo zcela zastavit. V současné literatuře existuje celá řada definic strukturální politiky, přičemž Blais (1986) definuje strukturální politiku jako *soubor selektivních opatření přijatých státem za účelem změny uspořádání průmyslu*, naproti tomu např. Beblavý (viz Marcinčin – Beblavý, 2000) definuje průmyslovou politiku jako *soubor jakýchkoliv opatření přijatých státem, které mají podstatný a nestejný vliv na jednotlivá odvětví průmyslu a proto, vědomě nebo nevědomě, mění uspořádání průmyslu*. Sipko (2004) píše, že: *„Za průmyslovou politiku můžeme označit všechny kroky vlády a jejich institucí, které se zaměřují na dosažení změny v průmyslu prostřednictvím stimulů, které vedou k produkci určitých průmyslových výrobků, případně mají vliv na problematiku vstupu a nebo výstupu z konkrétního průmyslového odvětví. Zjednodušeně můžeme říct, že průmyslová politika je soubor takových aktivit veřejného sektoru, které ovlivňují výkonnost zpracovatelského sektoru a sektoru služeb“*.

Pro účely tohoto textu definujeme strukturální politiku jako soubor zamýšlených (tj. vědomých) vládních opatření směřujících ke změně ve struktuře produkce průmyslových odvětví nebo vedoucí ke změně výrobního chování průmyslových producentů s cílem ovlivnit vývoj strukturálních změn. Konkrétními nástroji takto pojaté politiky jsou přímé i nepřímé nástroje státní pomoci, kam patří finanční dotace a půjčky, daňové úlevy, odpuštění nedoplatků a podobně. V našem pojetí se tedy jedná o nástroje státní pomoci podnikům.

Cílem tohoto textu je popsat vývoj strukturální politiky na Slovensku od roku 1990 do roku 2005 a zhodnotit její vliv na konkurenceschopnost Slovenské ekonomiky. Zaměříme se na vývoj státní pomoci podnikům a jejich dopad na produktivitu práce v jednotlivých odvětvích národního hospodářství. V první části textu se zabýváme teoretickými aspekty státní pomoci, v druhé kapitole pak nejprve popisujeme výchozí pozici struktury ekonomiky v roce 1990, následně popisujeme vývoj strukturální politiky v letech 1990–2005 a nakonec analyzujeme účinnost nástrojů státní pomoci na produktivitu práce ve slovenské ekonomice.

1.1. TEORETICKÉ PŘÍSTUPY KE STRUKTURÁLNÍ POLITICE

Teoretické pohledy na státní pomoc zahrnují jak negativa, tak i pozitiva tohoto nástroje hospodářské politiky. K hlavním deklarovaným pozitivům patří příliv technologií, růst exportu a tvorba nebo zachování pracovních míst. Negativa zahrnují diskriminaci nedotovaných podniků a odrazení případných nedotovaných investorů.

Zastánci státní pomoci argumentují tím, že státní zásahy mají zvýšit celkový blahobyt. Tento koncept naráží na kritiku za strany liberálních ekonomů s argumentem, že poskytnutí podpory naruší fungování trhu tak, že původní kalkulace, která by vedla k úspěchu, je selektivním poskytnutím podpory změněna a ten, kdo kalkuloval správně, prohrává, a naopak vyhrává ten, kdo dostal dotaci. „Trh se tak stává místem, kde se hraje s vědomím, že kdykoliv může přijít zásah shora, který přerozdělí karty tržních hráčů. Reakcí hráčů je znechucení hrou, změna hřiště, hra při zemi, snaha podvádět, či přistoupit na hru na dotace“ (Zemplinerová, 2006).

Empirické studie ukazují, že státní pomoc omezuje efektivnost alokace zdrojů (např. Schweiger 2006, Tullock 1965, Olson 1965, Krugman 1974). Firmy, které dostávají pomoc ze státních rukou nekrachují, roste jejich tržní podíl navzdory ekonomické slabosti, ale neroste produktivita výrobních faktorů (Schweiger, 2006). Státní pomoc má tedy pro trh rušivý vliv, protože úspěšnost ekonomiky z velké části závisí na tom, jak je úspěšná při alokaci vstupů a vstupů mezi podniky při minimalizaci poruch a neshod (viz. např. Eslava et. al., 2004). Schweiger (2006) uvádí, že proces alokace se sestává ze dvou komplementárních součástí – statické, mezisektorové alokace a dynamické, horizontální alokace zdrojů a výstupů z méně produktivních do produktivnějších podniků. Státní podpora způsobuje oddálení bankrotu ztrátových firem a tudíž přesouvá břemeno strukturálního přizpůsobení na efektivnější firmy, které s ním nepočítaly. Výsledkem je pak vliv nejen na firmy které pomoc dostávají, ale také na alokaci zdrojů mezi firmami. Státní pomoc také stanovuje měkká rozpočtová omezení firmám, které pomoc dostávají a tato měkká rozpočtová omezení mají vliv na životní cyklus firem, čímž je ovlivněno tržní prostředí, které následně ovlivňuje růst celkové produktivity výrobních faktorů (Schweiger, 2006). Ukazatelem negativního vlivu státní pomoci je například vysoký tržní podíl firem, které dosahují podprůměrné produktivity práce

Velká část státní pomoci na záchranu a restrukturalizaci směřuje do sektoru průmyslu, jednak z toho důvodu, že průmysl je považován za vůdce modernizace a tvorby kvalifikovaných pracovních míst, a také je fundamentálním zdrojem nejrůznějších pozitivních externalit. V transitivity ekonomikách je motivem státní pomoci břemeno vysokého podílu těžkého průmyslu na produkci. Zanechání těchto

odvětví v tržním prostředí zcela bez zásahů by podle zastánců státní pomoci mohlo mít negativní následky na zaměstnanost a sociální systém a náhlý kolaps dosavadní páteře průmyslu by mohl přinést hlubokou a těžko řešitelnou strukturální krizi. Příliv pomoci je navíc motivován politicky a zanechání stěžejních podniků bez pomoci je politicky obtížně průchodnou záležitostí, jež přináší ztrátu voličských hlasů.

Na základě těchto poznatků se přikláníme k závěru, že státní pomoc na záchranu a restrukturalizaci podniků má negativní vliv na efektivnost, alokaci zdrojů, rozhodnutí o ukončení činnosti, produktivitu VF a na podnikatelské klima v ekonomice a vyslovujeme hypotézu, že státní pomoc vede v konečném důsledku k omezení hospodářského růstu.

2. STRUKTURÁLNÍ POLITIKA SLOVENSKA

2.1. Výchozí situace

Ekonomiky střední a východní Evropy se na konci 80.let minulého století nacházely ve stavu, který se diametrálně lišil od vyspělých západních ekonomik. Centrálně plánované hospodářství vedlo k tomu, že podniky pracovaly neefektivně, na základě zastaralých pracovních postupů i technologií. Charakteristickými rysy bylo plýtvání, umělá zaměstnanost a nízká kvalita a řízení centrálním plánem, které mělo za následek nezainteresovanost vedoucích pracovníků na hospodářském výsledku podniků (více viz např. Holman, 2000). Struktura ekonomiky byla socialistickým zřízením výrazně deformována z důvodů metody alokace zdrojů centrálním plánem, kde politická kritéria byla nadřazena kritériím ekonomickým. Výsledkem byl růst zejména těžkého, chemického a těžebního průmyslu na úkor lehkého průmyslu a služeb. Produkt ekonomiky byl charakteristický nízkou konkurenceschopností na mezinárodních trzích, přebytkem neprodejných statků na jedné straně a nedostatkem zboží na straně druhé (Hashi, Hajdukovic, 2006).

V období plánovaného hospodářství se strukturální politika projevovala v systému dotací a podpory těch podniků a odvětví, které byly shledány jako stěžejní. Důležitost podniků a odvětví nebyla měřena jejich ekonomickou úrovní, produktivitou práce, nebo konkurenceschopností na trhu, ale byla výsledkem politického rozhodnutí na domácí i mezinárodní úrovni. Výsledkem této politiky často bylo přerozdělování zdrojů od úspěšných k méně úspěšným, což v konečném důsledku vedlo k poklesu motivace úspěšnějších podniků, zastarání výrobních postupů, opotřebení kapitálových statků, nízké produktivitě práce i kapitálu, snížení výkonnosti celého hospodářství a poklesu mezinárodní konkurenceschopnosti.

Slovensko¹ bylo na konci 80. let zemí se zastaralou strukturou ekonomiky, s převažujícím zaměřením na průmysl a ne příliš rozvinutým sektorem služeb. To vycházelo z koncepce centrálního plánování, která byla zaměřena na podporu těch odvětví průmyslu, jež byla považována za strategická a ekonomické ukazatele byly upozaděny politickými cíli.

Obecná podpora průmyslu ve východním bloku se na Slovensku promítla do výstavby a podpory průmyslových kolosů. Zaměření na těžký průmysl také odráží skutečnost, že výroba zbraní v 80. letech představovala 32 % celkové strojařské výroby v Československu,

¹ Do roku 1993 byla Slovenská republika součástí Československé socialistické republiky, resp. Československé federativní republiky.

přičemž Slovensko mělo dominantní podíl na těžkém segmentu tohoto odvětví (viz Marcinčin, 2000).

Jednotlivé sektory se na HDP podílely v struktuře odlišné od vyspělých zemí. V roce 1989 se primární sektor na HDP podílel 13,8 %, sekundární 43,9 % a terciární 41,7 % (Kormanová, Outrata, Vokoun). Výrazné deformace ve struktuře produkce přinášely také dlouhodobě regulované ceny vstupů, zejména ceny energií. Také proto se Slovenská ekonomika vyznačovala vysokou energetickou náročností. K dalším faktorům deformujícím prostředí patřily upravené náklady na dopravu a téměř nulová cena půdy, které vedly v některých případech k nevhodné lokaci podniků a budování průmyslových kolosů.

Typickými znaky byla vysoká monopolizace ekonomiky, nízká kvalita produkce, dotace „strategickým“ podnikům apod.

Změny ve struktuře ekonomiky a průmyslu byly fundamentálním znakem transformace. Změny struktury v transformaci se odlišují od změn probíhajících ve vyspělých ekonomikách. Jsou rychlejší a prochází jimi téměř celá ekonomika současně. K základním změnám patří liberalizace trhu jak domácího, tak ve vztahu k zahraničí, omezení subvencí atd. To vše s sebou přineslo četné problémy, jako nutnost čelit vyspělé zahraniční konkurenci, rostoucí nezaměstnanost, hrozba úpadku celých regionů a nebo například tvrdá rozpočtová omezení. V této pozici se pak nacházely vlády se svou strukturální politikou, a musely vzít všechny tyto okolnosti na vědomí. Nositelé strukturální politiky se tak ocitli pod tlakem sociálních aspektů restrukturalizace a bylo otázkou, do jaké míry jsou schopny tomuto tlaku odolat a činit krátkodobě nepopulární a „bolestivá“ opatření.

2.2. Strukturální politika 1990–2005

Prostředí slovenské ekonomiky na počátku 90. let stále vykazovalo mnohé deformace, které jsou obecně vnímány jako pozůstatek centrálního plánování. Tyto deformace se týkaly cen, mezinárodního i vnitrostátního obchodu, majetkových vztahů atd. Struktura ekonomiky a její případné změny byly přímo či nepřímo ovlivňovány odstraněním, resp. ponecháním těchto deformací.

Veřejná podpora v prvních letech transformace odrážela spor mezi zastánci gradualistů a radikálních reformátorů. Výsledkem byl kompromis, kdy některé ceny (energie, neobchodovatelné zboží) zůstaly regulovány. Současně byly poskytovány daňové úlevy podnikům do 25 zaměstnanců a daňové prázdny pro zahraniční podniky nebo firmy se zahraniční účastí (Zemplinerová, 2006)

Stát poskytoval podnikům dotace z důvodů snahy odvrátit bankroty a podpořit restrukturalizaci, přičemž velkou roli hrál i sociální aspekt

a snaha o zabránění masovému nárůstu nezaměstnanosti.² Tyto dotace však nebyly z velké části ani schvalovány, ani registrovány, často byly poskytovány nepřímou formou a celkově byl systém udílení dotací netransparentní a zpětně do značné míry nevystopovatelný. Tento systém poskytování pomoci výrazně deformuje tržní prostředí. Jak uvádí Bohatá (2004), nedostatečná kontrola a netransparentní kanály distribuce státní pomoci snižují efektivnost veřejné podpory a přispívají k růstu příležitostí pro korupci v politických stranách, ve veřejné správě a ve státem vlastněných bankách.

Vysledovat, jakým způsobem slovenská vláda udělovala podporu podnikům a v jaké to bylo výši, je pro léta 1990–1998 nemožné. Do roku 1993 bylo Slovensko součástí Československé federativní republiky. Pro toto období data nejsou k dispozici a totéž platí o prvních pěti letech existence Slovenska. Ministerstva a jiné zodpovědné instituce nemají tato data k dispozici a nečetné studie z té doby se v údajích natolik rozcházejí, že není možné dobrat se důvěryhodných údajů. Přesto existuje širší shoda (např. zprávy EK, OECD, EBRD, Marcinčin, aj.) o obecné podobě státní pomoci v těchto letech.

Pomoc podnikům byla udělována na základě rozhodnutí vlády několika způsoby. Mezi nejčastější způsoby podpory patřily přímé dotace, subvence, garance půjček, daňové úlevy a slevy na pokutách a nedoplatcích, případně prodeje nemovitostí ze nižší než tržní cenu. Část těchto dotací vstupovala do státního rozpočtu, ovšem velký díl byl výsledkem jednorázových rozhodnutí vlády.

První roky byly ve znamení příprav podniků na privatizaci. Současně dochází k prvnímu masovějšímu propouštění pracovníků. Dochází také k četným organizačním změnám. První politická koncepce strukturální politiky vzešla ze strany vlády premiéra Jána Čarnogurského, která ve svém vládním prohlášení z roku 1991 definovala opotřebovanost výrobních prostředků, nízký podíl konečné sofistikované produkce a vysokou energetickou i surovinovou náročnost jako hlavní problémy slovenského průmyslu (Marcinčin, 2000).

V říjnu 1991 vstoupil v platnost zákon o konkurzu a vyrovnání (zák. č. 328/1991), ale jeho účinnost byla vícekrát odkládána a jeho obsah měněný tak, že zůstal v podstatě do roku 1998 nefunkční (viz Marcinčin, 2000). To způsobilo slovenské ekonomice nemalé problémy, neboť bankroty jsou nejpřirozenějším a tržně konformním

² Současně platí, že celá transformace byla charakteristická propojeností jednotlivých částí hospodářské politiky a na strukturu ekonomiky měly vliv i opatření učiněná primárně s jiným cílem, přičemž změna struktury ekonomiky mohla (ale nemusela) být až mezi dalšími cíli tohoto opatření. Příkladem je zavírání podniků s nepříznivým vlivem na životní prostředí v prvních letech transformace, které mělo vliv na snížení podílu odvětví těžkého průmyslu na produktu.

nástrojem restrukturalizace. Neefektivní podniky zanikají a vznikají nové, které se snaží uspět v konkurenčním prostředí. Je-li tento proces omezen, probíhá restrukturalizace pomaleji, a často jde o strukturální posun nepřírozeným směrem, což si následně může vyžádat intenzivnější přístup státu na poli strukturální politiky a větší výdaje na státní pomoc na udržení výroby či restrukturalizaci. Vzhledem k dotacím směřujícím do vybraných podniků je zřejmé, že proces kreativní destrukce narušen byl, neboť dotace umožňují přežít i neefektivním podnikům. Následující tabulka ilustruje vývoj konkurzních řízení v letech 1993–1999, data pro dřívější roky nemáme k dispozici. O pomalosti strukturálního posunu svědčí fakt, že mezi lety 1993–97 bylo vyhlášeno pouze 427 konkurzů. Vezmeme-li navíc v úvahu skutečnost, že mnoho podniků bylo od konkurzu zákonem ochráněno, je zřejmé, že k žádným výrazným strukturálním změnám dojít nemohlo. Teprve od roku 1998 je patrný nárůst počtu konkurzních řízení.

Tabulka č. 1: Počet případů konkurzů v roce 1993–1999

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
zahájená konkurzní řízení	538	1015	1530	1321	1755	1831	2161
stažené návrhy na konkurz	20	104	113	0	0	0	0
přerušena řízení	85	267	388	272	275	279	451
případy postoupené místním orgánům	57	69	64	0	0	0	0
zamítnuté případy (nedostatek majetku)	7	26	26	66	100	219	425
nezpracované případy ke konci roku	369	1018	1957	2606	3873	5025	5897
vyhlášené konkurzy	11	21	42	124	229	786	659

Zdroj: OECD 2000

V roce 1992 předložil Anton Vavra, místopředseda pro ekonomiku ve vládě J. Čarnogurského, dokument s názvem „Strukturální politika Slovenské republiky“. Dokument se zaměřuje na několik stěžejních sektorů, které jsou státem viděny buďto jako vítězové, nebo naopak poražení. Jako poražené vidí těžební a hutnický průmysl a cílem strategie bylo je utlumit. Hutnický a těžební průmysl byl vnímán jako odvětví náročné na životní prostředí, s vysokou energetickou náročností, a s nízkou komparativní výhodou. Záměrem byla transformace tohoto odvětví v sofistikovanější a modernější výrobu, a to pomocí zvýšení cen energií a uplatnění zpoplatnění škod na životním prostředí. Jako strategické odvětví vidí energetiku. Toto odvětví mělo být transformováno pomocí „strukturálního posunu v zásadní preferenci efektivnějšího využívání energií před vytvářením energetických zdrojů“ (Marcinčin, 2000). Uváděné cíle nejsou však nijak kvantifikovány a je pouze deklarována snaha o strukturální posun, s nutností utlumení některých odvětví. Nástrojem mělo být

použití vládních dotací a zdanění. Další koncepce průmyslové politiky přišla v prosinci 1992. Autorem byl L. Černák, ministr hospodářství v nové vládě V. Mečiara. Dokument s názvem „Průmyslová politika Slovenské republiky“³ obsahuje plány vlády pro všechna odvětví – cílem bylo utlumit neefektivní podniky a snížit výrobu oceli a spotřebu surovin a energií.

Podíváme-li se ovšem na konkrétní návrhy podpory vlády v roce 1992, vidíme, že podpora směřuje přesně do těch odvětví, která jsou viděna jako nežádoucí. To jen potvrzuje domněnku, že strukturální politika nebyla v té době konzistentním souborem opatření, ale fungovala spíše na arbitrárních rozhodnutích vlády, často zcela v rozporu s původním záměrem. Tento rozpor mezi záměrem a činem je ovšem vysvětlitelný, neboť slovenská ekonomika se potýkala s vysokou mírou nezaměstnanosti a její další růst by mohl mít četné negativní dopady na veřejné rozpočty i sociální smír.

Slovenská vláda si uvědomovala problémy ekonomiky, ale praktická hospodářská politika vždy skočila u dotací a subvencí tradičních odvětví z éry centrálního plánování. To dokládají předložené koncepce strukturální politiky konfrontované s praxí.

Celé období do roku 1998 bylo charakteristické tradiční formou strukturální politiky, kde hlavním nástrojem byly úvěrové záruky, směřování pomoci bylo arbitrární na základě politického rozhodnutí a pomoc směřovala zejména do základních odvětví - hutnictví a chemického průmyslu.⁴

V následujících letech posilují intervencionistické tendence vlády. Byl schválen zákon 192/1995 „O zabezpečení zájmu státu při privatizaci strategicky důležitých státních podniků a akciových společností“ (dále zákon o strategických podnicích). V zákoně byly vymezeny podniky, v nichž by vláda měla mít svůj vliv, a omezena, resp. zakázána jejich privatizace a dále zajištění různých výhod v podobě garancí a půjček. Tento zákon obsahoval seznam 26 podniků, které nesměly být privatizovány. Jednalo se o podniky z oblasti plynárenství a energetiky, pošt a telekomunikace, zbrojní výroby a všeobecného strojírenství, farmaceutické výroby, zemědělství, lesního a vodního hospodářství. Dále bylo ustanoveno 43 strategických podniků s majetkovou účastí státu. Všechny tyto podniky měly výrazný vliv na ekonomický růst, finanční podmínky a zaměstnanost.⁵ Zařazení těchto podniků do speciální, privilegované skupiny značně ztížilo možnost jejich zániku,

³ Ke schválení tohoto dokumentu nedošlo.

⁴ Do těchto odvětví směřovalo 49,2 % navrhované podpory (Marcinčin – Beblavý, 2000).

⁵ Např. výrazné investice těchto podniků, financované státem garantovanými půjčkami, dočasně zvýšily tempo růstu ekonomiky a zaměstnanosti v polovině 90. let. Státní vlastnictví také vedlo k laxní finanční disciplíně, zvýšení energetické náročnosti a dalším problémům (více např. OECD, 2002).

a navíc vyslalo negativní signály nepreferovaným účastníkům trhu. Ve svém důsledku se jedná o nástroj bránící účinné a hluboké restrukturalizaci.

Až do roku 1998 byla strukturální politika koncipována jako izolovaná část hospodářské politiky, bez adekvátních vazeb na koncepci fiskální politiky. Její podstatou byla tradiční forma, založená na přímých zásazích vlády do ekonomiky. Obecně lze říci, že vládní politiky v tomto období byly příliš vágní a jejich záběr nadměrně široký. Navíc vlády nebyly schopny přizpůsobit se vyvíjejícímu prostředí. Ještě v roce 1997 vláda V. Mečiara v aktualizaci průmyslové politiky píše o rozvojových projektech čtených projektů, které však v té době již většinou byly v soukromém vlastnictví, a vládou přímo neovlivnitelné. Státní podpora byla přidělována arbitrárně na základě vládní volby vítězů a poražených.

Od roku 1999 vychází strukturální politika Slovenska z dokumentu "Rozpracování průmyslové politiky Evropské unie v podmínkách Slovenské republiky", který byl přijat usnesením vlády SR č. 761 ze dne 8. září. 1999. Ke změně tak došlo, mj. na základě doporučení evropské komise⁶. V souladu s harmonizací práva s EU také došlo k prosazení principu minimalizace veřejné podpory. V souvislosti s přípravou na vstup do EU uvádí Evropská komise (viz Industrial policy of the Slovak Republic), že hlavními úkoly v rámci strukturální politiky jsou posílení a konsolidace makroekonomické stability, reforma a dokončení budování institucí s nejvyšším dopadem na chování podnikového sektoru a prosazení specifických reforem podporujících horizontální sektorovou konkurenceschopnost.

V roce 1999 vláda představila balíček ekonomických reforem. Dochází ke zrušení zákona o strategických podnicích a revitalizačního zákona a spolu s vylepšením úpadkové legislativy (viz OECD, 2000) je zlepšena správa obchodních společností. „Touto novelou se zrušil výraz „strategický podnik“ a liberalizovala se pravidla, na jejichž základě je možné strategické podniky privatizovat. Pošty, železnice, lesní a vodní hospodářství se považují za přirozené monopoly, které musí zůstat plně ve vlastnictví státu“ (OECD, 2000).⁷

Cílem strukturální politiky se stala redukce nadbytečných průmyslových kapacit, přesměrování výrobních faktorů z průmyslu a zlepšení konkurenceschopnosti slovenského průmyslu. Tyto cíle jsou sice stále totožné s těmi, které jsou součástí koncepcí od počátku transformace, novinkou je však zavedení důslednějšího procesu schvalování a kontroly státní podpory. K tomuto účelu byl v roce 1999 přijat nový zákon 231/1999 „o štátnej pomoci“ a byla zřízena nová

⁶ Konkrétně se jednalo např. o dokumenty „Action Programme to Strengthen Competitiveness of European Industry“ (no. 94/413/EC) a „Work-out of Industrial Policy of the European Union to the Conditions of Slovak Republic.“

⁷ V roce 2000 zveřejnila vláda seznam 60 společností k privatizaci.

nezávislá instituce – Úrad pre štátnú pomoc (USP), který podle zákona o státní pomoci může posuzovat zda jsou programy státní pomoci v souladu s právem EU a Slovenska a současně eviduje toky státní pomoci.

Vládní koncepce strukturální politiky se začíná orientovat spíše na koordinaci procesu strukturálních změn a nikoliv na jeho financování. Státní pomoc byla postupně redukována a uváděna do souladu s požadavky EU. Současně byl zaveden přístup „podpory všech podniků (nejen průmyslových) všech velikostí“ (viz Industrial Policy of the Slovak Republic). „Ovšem i po uvedených změnách si vláda zachovává vliv na průmysl, a to hlavně prostřednictvím regulace anebo přímo prostřednictvím vlastnictví podniků veřejných služeb – utilities“ (OECD, 2000).

V prosinci 2001 byla přijata novela zákona o státních podnicích, která upravila proces likvidace a zvýšila transparentnost řízení státních podniků (viz Pravidelná správa o připravenosti Slovenskej republiky na členstvo v Európskej únii, 2002).

V rámci změny kurzu strukturální politiky po roce 1999 se její prioritami stalo zvyšování konkurenceschopnosti průmyslu, které je nezbytné pro úspěch na světových trzích. Pro splnění tohoto cíle byly definovány následující opatření (dle Sipko, 2005 a EK 2000):

- snížení nadbytečných kapacit slovenského průmyslu v těch oblastech, které nedokáží obstát v konkurenčním boji na mezinárodních trzích a které dlouhodobě váží značné výrobní kapacity a pracovní sílu, čímž konzervují existující – a nevyhovující – průmyslovou strukturu. Uvolnění kapacit (při zohlednění dopadů nevyhnutelné restrukturalizace na zaměstnanost a regiony) je krokem nevyhnutelným pro přeorientování ekonomických aktivit do modernějších odvětví;
- současně přeměrovat výrobní faktory do nových oblastí, které musí brát v potaz globální kontext a umožňují konkurenceschopnost v oblastech, ve kterých bude v následujících desetiletích slovenský průmysl působit;
- systematicky zlepšovat prostředí pro podnikání, což však nelze zabezpečit jen úzce pojatou tradiční průmyslovou politikou, ale do jeho tvorby je třeba zapojit všechny relevantní politiky státu a rezorty, které jsou za jejich realizaci odpovědné.

Zákon 231/1999 učinil kroky směrem k moderní strukturální politice, ale jeho znění stále nebylo v souladu s požadavky EU. Terčem kritiky byly zejména dotace na zaměstnanost a dotace „citlivým“ odvětvím, jako byl automobilový a ocelářský průmysl. Proto došlo k novelizaci tohoto zákona zákonem 434/2001, který se právu EU výrazně přiblížil. Následující novelizace zákonem 461/2202 s 203/2004 uvedla tento zákon zcela do souladu s požadavky EU

Od roku 1999 jsou k dispozici údaje o tocích státní pomoci, jejichž evidence byla prováděna Úřadem pro státní pomoc. Následující tabulka zachycuje kam a v jaké výši státní pomoc směřovala.

Tabulka č. 2: Toky státní pomoci na Slovensku v letech 1999–2005 (v mil. SK)

rok	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
regionální pomoc celkem		135	575	420	2779	3311	3894
horizontální pomoc celkem			2202	340	226	254	740
- výzkum a vývoj	307	341	259	186	83	32	99
- malé a střední podnikání		67	32	41	-	0	249
- záchrana a restrukturalizace		-	188	8	-	0	0
- ostatní		-	1723	104	143	222	393
odvětvová pomoc celkem			4364	5346	3855	5420	5333
- ocelářský průmysl	126	1416	824	2088	1761	2959	3656
- loďařský průmysl	2	661	0	289	-	-	
- automobilový průmysl	2	1318	1712	1470	1919	2462	1603
- těžařský průmysl	546	534	221	253	119	-	74
- silniční doprava			148	46	55	-	-
- železniční doprava			1459	1199	0	-	

Zdroj: Úrad pre štátnú pomoc, Jednotlivé výroční zprávy, http://web.archive.org/web/*/http://www.usp.sk, Ministerstvo financií SR

Následující tabulka ukazuje celkovou výši státní pomoci v jednotlivých letech.

Tabulka č. 3: Výše státní pomoci na Slovensku v letech 2000–2005

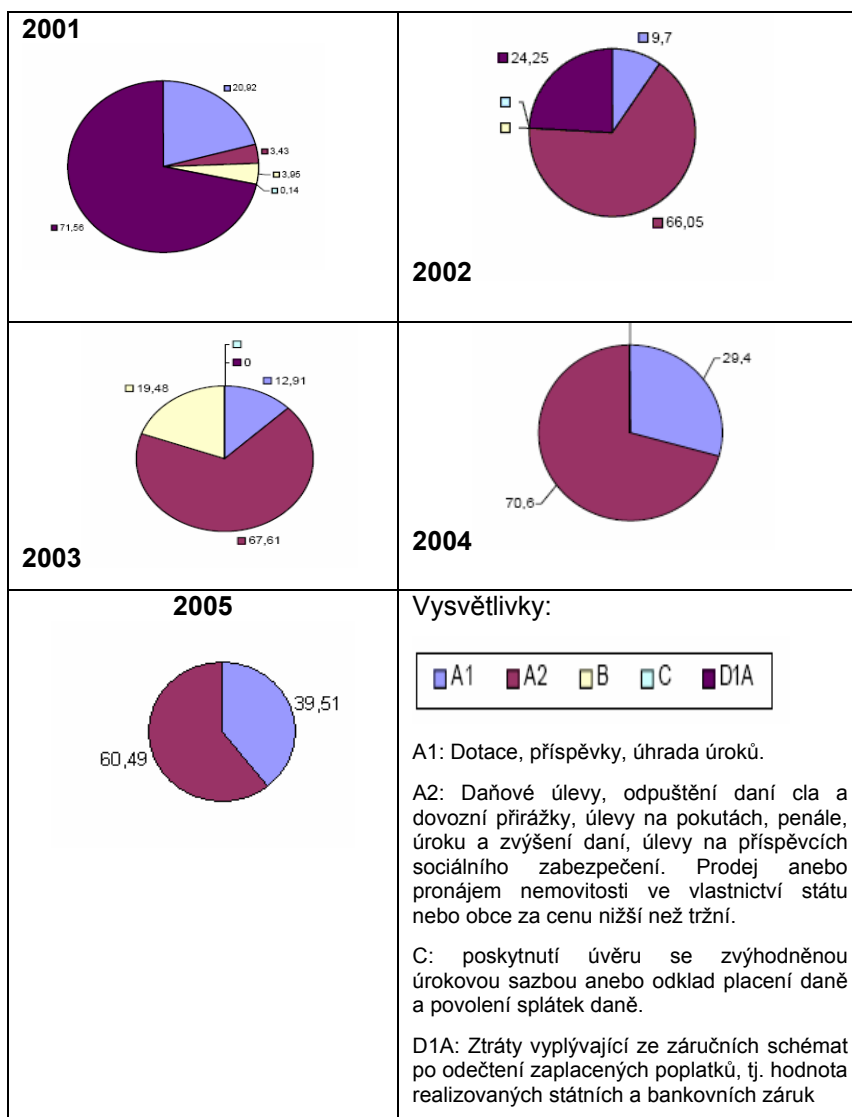
rok	2000	2001	2002	2003	2004	2005
státní pomoc v mil. SK	11143	7141	6106	6859	9168	10272

Zdroj: Úrad pre štátnú pomoc, Jednotlivé výroční zprávy, http://web.archive.org/web/*/http://www.usp.sk, Ministerstvo financií SR

Jak je z výše uvedených tabulek patrné, existovalo v uvedených letech několik zjevných trendů ve vývoji státní pomoci. Prvním z nich je výrazný nárůst regionální pomoci, tj. státní pomoc směřující do regionů s nadprůměrnou mírou nezaměstnanosti. Změna tohoto ukazatele signalizuje příklon k pojetí strukturální politiky podle pravidel a pojetí EU, neboť regionální politika je hlavním pilířem systému státní podpory v EU. Druhým je pak narůstající podpora ocelářskému průmyslu. Tyto změny a vývoj jednotlivých ukazatelů v daných letech jsou však deformovány změnami legislativy, neboť Úrad pre štátnú pomoc registroval jen tu podporu, která byla podporou dle zákona. Tím lze například vysvětlit nulovou podporu železniční dopravě v roce 2003, protože od tohoto roku se podpora železnicím považovala za veřejný zájem a dotace ve veřejném zájmu nebyly USP chápány jako veřejná podpora.

Významnější trendem, který u státní pomoci nastal, je změna forem státní pomoci. Zatímco v letech 2000 a 2001 činily nejvýznamnější podíl státní záruky za úvěry, následované dotacemi a zvýhodněnými úvěry, v následujících letech se do popředí dostávají daňové úlevy a odpuštění daní, cla nebo dovozní přírážky, následované dotacemi. Od roku 2003 včetně nejsou použity státní záruky za úvěry.

Obrázek č. 1: Formy státní pomoci v letech 2000–2005

Zdroj: Úrad pre štátnú pomoc, Ministerstvo financií SR

2.3. Účinnost strukturálních politik

V prvních letech transformace byla struktura slovenské ekonomiky ovlivňována zejména proměnami ekonomického prostředí. Prvním impulzem strukturálních změn byly makroekonomické reformy, následované změnami institucionálního rámce a právního řádu. Zaznamenat strukturální změny prvních let je velmi obtížné, neboť z tohoto období existuje pouze omezený soubor dat, navíc ne vždy důvěryhodných.

Vzhledem k nesplnění předpokladů pro efektivní strukturální politiku (viz např. OECD, 2002) nebyla strukturální politika prvních slovenských vlád účinná - právě naopak, mnoho kroků vedlo k prohloubení již existujících deformací. Státní dotace umocněná zákonnou ochranou před bankrotem vedla k problémům morálního hazardu vedení chráněných, a dodejme, že státních podniků. Protože tyto podniky byly významnými hráči na trhu vstupů, jejich chování výrazně ovlivňovalo všechny aktéry na trhu. Na druhou stranu Djankov a Pohl (1997) uvádí, že velké slovenské firmy se úspěšně restrukturalizovaly bez přílivu zahraničního kapitálu a navzdory vládní strukturální politice. Toto tvrzení se však opírá pouze o pokles počtu pracovníků v daných odvětvích, což není dostatečnou známkou restrukturalizace a evidovaný pokles produktivity v průmyslu právě v letech 1996 a 1997 je toho důkazem. Nejvhodnější k analýze restrukturalizace podniků by byla mikroekonomická data, tato však nejsou k dispozici, a proto se musíme spokojit s omezenou vypovídací schopností dat makroekonomických.

Tabulka č. 4: Produktivita práce v průmyslu (1997=100)

1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
93,2	103,1	102,1	100	103,8	114,6	111	112,5

Zdroj: The Vienna Institute for International Economic Studies

Z tabulek 4 a 6 lze vysledovat pokles produktivity v letech 1995–1997, který koresponduje s narůstajícím intervencionismem státu. Tato vazba je sice nepřímá, ale koresponduje s teoretickými závěry. Po roce 1998 naopak dochází k výraznějšímu nárůstu produktivity, který odpovídá modernizaci strukturální politiky a odklonu od některých jejích forem. Je však zřejmé, že toto srovnání je vysoce zjednodušující a v pozadí růstu produktivity mohou být i jiné faktory mající původ uvnitř i vně hospodářství.

Přesto slovenská ekonomika prošla v letech 1990–1998 viditelnými změnami struktury. Nejvýraznější změnou bylo zvýšení produktivity práce v začátku období, zejména v důsledku snížení počtu pracovní síly. Ovšem hluboká restrukturalizace se většiny podniků netýkala a vyústila v následný výše zmiňovaný pokles. Špatný zákon o konkurzu a vyrovnání, nesystémové zásahy a arbitrární přidělování

státní pomoci způsobily, že motivace podniků provést výraznou reformu byla téměř nulová. Určit vliv jednotlivých faktorů je z dostupných dat nemožné, ovšem zastáváme názor, že demotivační funkce netransparentního přidělování státní pomoci vybraným podnikům měla nezanedbatelný vliv.

Mezi lety 1990–1998 nedosáhla vláda deklarovaných cílů v oblasti strukturální politiky. V důsledku vládních zásahů (ať již v rámci strukturální politiky, či politiky jiné)⁸ se naopak mnohé tendence, které byly již od počátku vnímány jako nežádoucí, prohloubily.⁹ Problém je možno vidět také v častém střídání vlád, neschopnosti přizpůsobit se měnícím se podmínkám a celkovému prostředí transformace. Marcinčin (2000) hovoří o tom, že slovenské vlády až do roku 1999 neměly ucelenou představu o programu restrukturalizace podniků.

Pomalost reforem dokumentují také ukazatele Evropské banky pro obnovu a rozvoj. Podíváme-li se na jejich vývoj (viz následující tabulka), vidíme dva významné zlomové body. První změna v roce 1991 je spjata s přechodem od totalitního zákonodárství. Následuje poměrně dlouhé období nevýrazných změn (za pozornost stojí pokles indexu restrukturalizace společností v roce 97) a následné zlepšování od roku 1999, které je výsledkem příprav vstupu do EU a implementace principů EU na národní úroveň.

Tabulka č. 5: EBRD index of enterprise reform¹⁰

'89	'90	'91	'92	'93	'94	'95	'96	'97	'98	'99	'00	'01	'02	'03	'04	'05
1,0	1,0	2,0	2,0	3,0	3,0	3,0	3,0	2,7	2,7	3,0	3,0	3,0	3,3	3,3	3,3	3,7

Zdroj: Evropská banka pro obnovu a rozvoj, Transition indicators

Po roce 1999 se mění strategie strukturální politiky a s ní i poskytování státní pomoci. Od transparentnějších a kontrolovaných toků státní pomoci se očekávalo přispění k vytvoření příznivějšího klimatu pro podnikání a odstranění deformací vzniklých právě dotacemi některým podnikům. Přesun strukturální politiky a státní pomoci k modernějším technologiím, částečný ústup od strategie pomoci poraženým a změna forem pomoci měly přispět k růstu produktivity. To potvrzuje jak zpráva o přístupovém programu Slovenska (National Programme for the Adoption of the Acquis, 2001), tak i následující tabulka, kde je vidět nárůst HDP na zaměstnance od roku 1997 do roku 2005 na více než dvojnásobek.

⁸ Beblavý (in Marcinčin, s. 251) navíc uvádí, že mnoho oficiálních cílů v průmyslových politikách si nepřímou protičelo s návrhy na jejich řešení v těch samých politikách.

⁹ Další důvod neúspěšné restrukturalizace můžeme vidět ve vlastnické struktuře vytvořené privatizací a provázanosti manažerů s politiky.

¹⁰ Nejnižší známka (1) znamená nejnižší úroveň restrukturalizace, měkká rozpočtová omezení, laxní přidělování úvěrů, snadný přístup k dotacím a slabou finanční disciplínu. Nejvyšší známkou je 4+, ta odpovídá vyspělým ekonomikám.

Tabulka 6: HDP (s.c.)/počet zaměstnanců v průmyslu (1997=100)

1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
100	113	124	126	134	137	162	178	208

Zdroj: Slovenský štatistický úrad

3. ZÁVĚR

Ve vývoji od roku 1990 do roku 1998 byla strukturální politika Slovenské republiky založena na tradiční formě, charakteristické přímými zásahy vlády do vývoje jednotlivých sektorů. Státní pomoc byla přidělována arbitrárně na základě rozhodnutí vlády. Tato rozhodnutí byla výsledkem neprůhledného rozhodování a často směřovala do upadajících odvětví. Tím mnohdy došlo k dalšímu prohloubení tendencí, které byly již od počátku považovány za negativní. Deklarované cíle strukturálních politik byly většinou v přímém rozporu s konkrétními kroky vlády. Zavedený systém dotací pro „strategické“ podniky (kterými byli většinou hlavní hráči na trhu) byl demotivující pro nedotované subjekty a bránil strukturálnímu posunu ekonomiky.

Teprve ke konci 90. let se charakter strukturální politiky mění a došlo k řadě radikálnějších změn. Zvrat v pojetí strukturální politiky navázal na doporučení orgánů EU implementovat v rámci předvstupního procesu v zemích usilujících o vstup do EU „Akční program na posílení konkurenceschopnosti evropského průmyslu“. Nová filozofie přístupu k strukturální politice, včetně jejího institucionálního zakotvení, byla shrnuta v dokumentu „Rozpracovanie primyselnej politiky Európskej únie na podmienky Slovenskej republiky“. V roce 1999, v rámci příprav vstupu do EU, došlo ke změně legislativy týkající se přidělování státní pomoci. Systém se stal transparentnějším a kontrolovaným také díky zřízení Úradu pre štátnú pomoc. Přesto však stále zůstávaly odvětví, jimž byla přidělována pomoc v rozporu s pravidly EU – jde o tzv. strategické podniky, zejména v automobilovém a ocelářském průmyslu.

Přípravy a vstup Slovenska do EU znamenaly nutnost přizpůsobit strukturální politiku strategii unie a ukončily systém arbitrárně přidělovaných dotací a podpory neperspektivních podniků. Změnily se formy i směřování státní pomoci, která začala podléhat kontrole nezávislého úřadu a orgánů EU. Takto moderně pojatá strukturální politika přispívá k rychlejšímu tempu strukturálních změn, které vytváří prostor pro dlouhodobě udržitelný růst v rámci globální ekonomiky a pro zvyšování konkurenceschopnosti Slovenska.

POUŽITÁ LITERATURA

Bohatá M. (2002): Country Report on State Aid in the Czech Republic, mimeo 2004.

Comprehensive monitoring report on Slovakia's preparations for membership, dostupné na http://www.government.gov.sk/dokumenty/cmr_sk_final.pdf, (16.3.2007).

EU Accession Series, EU state aid law (Slovak republic) , issue 1 october 2003, dostupná na http://www.ssd.com/files/tbl_s29Publications/FileUpload5689/8559/EUStateAid01.pdf, (10.2.2007).

Evans, A. (2003): Enlargement and State Aid in CEECs, Queen's University Belfast, 2003, dostupné na <http://www.clasf.org/assets/CLaSF%20Working%20Paper%2004.pdf>, (18.4.2007).

Hashi, I. – Hajdukovic, D. (2006): Industrial Restructuring and Competitiveness: Empirical Evidence from the Czech Republic, Hungary and Poland, Working Paper 03-2006, dostupné na <http://www.staffs.ac.uk/schools/sciences/geography/links/IESR/downloads/workingpaper3.pdf>, (15.4.2007).

Holman, R.: Transformace české ekonomiky v komparaci s dalšími zeměmi střední evropy, Praha, CEP, 2000, ISBN: 80-90275-6-2.

National Programme for the Adoption of the Acquis 2001 - Industrial Policy, dostupné na http://www.vlada.gov.sk/eu/Dokumenty/acquis2001_en/15_en.doc, (cit. dne 12.3.2007).

Kormanová, L. – Outrata, R. – Vokoun, J.: Foreign trade of the Slovak republik Bratislava: Slovenská akadémia vied.

Marcinčin, A. (2000): Hospodárska politika na Slovensku 1990-1990, Centrum pre spoločenskú a mediálnu analýzu, Bratislava, 2000, ISBN: 80-968147-1-0.

Martins, J. O. – Price, T.: Policy Interdependence During Economic Transition -THE CASE OF SLOVAKIA 1999-2000, dostupné na http://papers.ssm.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=240456 (12.12.2006).

Monitoring Report on the Slovak Republic's Progress in Its Preparation for the EU Membership September 2002 – May 2003, dostupná na http://www.government.gov.sk/eu/dokumenty/monitor_sprava_092002-052003_en.pdf, (15.3.2007).

OECD, Economic Survey of the Slovak Republic, 2004.

OECD, Economic Survey of the Slovak Republic, 2005.

OECD, ECONOMIC SURVEYS 2001-2002 Slovak Republic.

Structural change indicators, EBRD, dostupné na <http://www.ebrd.com/country/sector/econo/stats/sci.xls> (10.12.2006).

Schweiger, H. (2006): The Impact of State Aid for Restructuring on the Allocation of Resources, EBRD, December 27, 2006, dostupné na http://www.aeaweb.org/annual_mtg_papers/2007/0105_1015_0903.pdf (15.12.2006).

Zemplinerová, A. (2006): Efekty státní podpory podniků, dostupné na http://home.cerge-ei.cz/zemplinerova/pub%5CPE_dotace.pdf (20.1.2006)

Další zdroje:

<http://www.statistics.sk/pls/elisw/MetaInfo.explorer?obj=189&cmd=go&s=1003&sso=3&so=81>.

<http://www.statistics.sk/pls/elisw/MetaInfo.explorer?obj=39&cmd=go&s=1002&sso=2&so=15>.

http://web.archive.org/web/20040603050042/www.usp.sk/f_05_spravy.html.

<http://www.finance.gov.sk/Default.aspx?CatID=4458>.

V roce 2005 vyšlo:

WP č. 1/2005

Petr Chmelík: Vliv institucí přímé demokracie na hospodářskou politiku ve světle empirického výzkumu

WP č. 2/2005

Martin Kvizda – Jindřiška Šedová: Privatizace a akciové společnosti – k některým institucionálním aspektům konkurenceschopnosti české ekonomiky

WP č. 3/2005

Jaroslav Rektourek: Přístup k inovacím v České republice. Současný stav a možné směry zlepšení.

WP č. 4/2005

Milan Víturka – Vladimír Žítek – Petr Tonev: Regionální předpoklady rozvoje inovací

WP č. 5/2005

Veronika Bachanová: Analýza kvality regulace České republiky

WP č. 6/2005

Hana Zbořilová – Libor Žídek: Washingtonský konsenzus v české ekonomické praxi 90. let

WP č. 7/2005

Osvald Vašíček and Karel Musil: The Czech Economy with Inflation Targeting Represented by DSGE Model: Analysis of Behaviour

WP č. 8/2005

Zdeněk Tomeš: Je stárnutí populace výzvou pro hospodářskou politiku?

WP č. 9/2005

Ladislav Blažek – Klára Doležalová – Alena Klapalová: Společenská odpovědnost podniků

WP č. 10/2005

Ladislav Blažek – Alena Klapalová: Vztahy podniku se zákazníkem

WP č. 11/2005

Ladislav Blažek – Klára Doležalová – Alena Klapalová – Ladislav Šiška: Metodická východiska zkoumání a řízení inovační výkonnosti podniku

WP č. 12/2005

Ladislav Blažek – Radomír Kučera: Vztahy podniku k vlastníkům

WP č. 13/2005

Eva Kubátová: Analýza dodavatelských vztahů v kontextu inovací

WP č. 14/2005

Ladislav Šiška: Možnosti měření a řízení efektivnosti a úspěšnosti podniku

V roce 2006 vyšlo:

WP č. 1/2006

Tomáš Otáhal: Je úplatkářství dobrá cesta k efektivnějšímu vymáhání práva?

WP č. 2/2006

Pavel Breinek: Vybrané institucionální aspekty ekonomické výkonnosti

WP č. 3/2006

Jindřich Marval: Daňová kvóta v ČR

WP č. 4/2006

Zdeněk Tomeš – Daniel Němec: Demografický vývoj ČR 1990–2005

WP č. 5/2006

Michal Beneš: Konkurenceschopnost a konkurenční výhoda

WP č. 6/2006

Veronika Bachanová: Regulace a deregulace v ČR v období 1990–2005

WP č. 7/2006

Petr Musil: Tendence na českém trhu práce v období transformace

WP č. 8/2006

Zuzana Hrdličková: Vliv sociální politiky na konkurenceschopnost české ekonomiky

WP č. 9/2006

Pavína Balcarová – Michal Beneš: Metodologie měření a hodnocení makroekonomické konkurenceschopnosti

WP č. 10/2006

Miroslav Hloušek: Czech Business Cycle Stylized Facts

WP č. 11/2006

Jitka Doležalová: Vliv politiky na konkurenceschopnost České republiky

WP č. 12/2006

Martin Chromec: Dlouhodobé efekty monetární politiky: může ČNB ovlivnit ekonomický růst?

WP č. 13/2006

Tomáš Paleta: Strukturální změny české ekonomiky ve světle privatizace a podpory malého a středního podnikání

WP č. 14/2006

Tomáš Otáhal: Vývoj korupce v ČR v období transformace

WP č. 15/2006

Jan Jonáš: Ekonomická svoboda a konkurenční schopnost české ekonomiky

WP č. 16/2006

Michal Tvrdoň: Regulace trhu práce v ČR

WP č. 17/2006

Martina Vašendová: Pohyb kapitálu v průběhu transformace a jeho vliv na konkurenceschopnost české ekonomiky

WP č. 18/2006

Ondřej Moravec: Hospodářská soutěž a její vliv na konkurenceschopnost české ekonomiky

WP č. 19/2006

Milan Víturka – Viktorie Klímová: Globálně orientované hodnocení konkurenční pozice krajů České republiky

WP č. 20/2006

Monika Jandová: Vývoj komoditních, teritoriálních a institucionálních aspektů zahraničního obchodu ČR

WP č. 21/2006

Vladimír Žítek – Josef Kunc – Petr Tonev: Vybrané indikátory regionální konkurenceschopnosti a jejich vývoj

WP č. 22/2006

Aleš Franc: Hlavní tendence ve vývoji pracovních migrací v České republice

WP č. 23/2006

Osvald Vašíček – Karel Musil: Behavior of the Czech Economy: New Open Economy Macroeconomics DSGE Model

WP č. 24/2006

Jaroslav Rektourek: Zapojení vysokých škol do přípravy a realizace strategických dokumentů regionů – podmínka rozvoje inovačních aktivit

WP č. 25/2006

Ladislav Šiška: Analýza finanční úspěšnosti tuzemských podniků

WP č. 26/2006

Daniel Němec: Demografický vývoj SR 1990–2005

V roce 2007 vyšlo:

WP č. 1/2007

Nada Voráčová: Maďarská fiskální politika a hospodářský růst

WP č. 2/2007

Martin Chromec: Monetární politika a její dopad na konkurenceschopnost Slovenské republiky

WP č. 3/2007

Martina Vašendová: Pohyb zahraničního kapitálu v průběhu transformace a jeho vliv na konkurenční schopnost slovenské ekonomiky

WP č. 4/2007

Jitka Doležalová: Vliv politiky na konkurenceschopnost Slovenské republiky

WP č. 5/2007

Daniel Němec: Komparace demografického vývoje Maďarska a Polska v období transformace

WP č. 6/2007

Veronika Bachanová: Regulace a deregulace v Maďarsku v období 1990–2006

WP č. 7/2007

Martina Vašendová: Pohyb zahraničního kapitálu v průběhu transformace a jeho vliv na konkurenční schopnost polské ekonomiky

WP č. 8/2007

Tomáš Otáhal: Vývoj korupce v SR v období transformace

WP č. 9/2007

Jitka Doležalová: Rozvoj demokracie v Polsku a jeho vliv na výkonnost hospodářství

WP č. 10/2007

Monika Jandová: Zahraniční obchod Slovenské republiky 1993–2006

WP č. 11/2007

Milan Viturka: Inovační profily regionů

WP č. 12/2007

Veronika Bachanová: Regulace a deregulace v Polsku a ve Slovenské republice v období 1990–2006

WP č. 13/2007

Jitka Doležalová: Demokracie a její vliv na výkonnost maďarského hospodářství

WP č. 14/2007

Tomáš Paleta: Strukturální politika Slovenské republiky 1990–2005